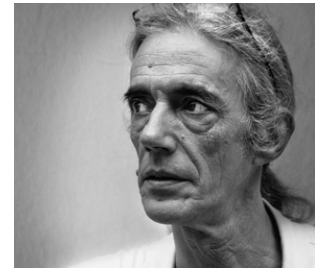

Filosofies sense començament

Enric Casasses

L'avantatge de Lull és que quan vol és millor que els 7 savis de Grècia junts: "La llibertat que els homes no poden haver en fer tot bé se restaura en aquella que han en poder voler tot bé".

L'escriure

Lull era un cristià que es va convertir al cristianisme. Quan tenia 30 o 31 anys, una nit que assegut al costat del seu llit mirava d'acabar d'escriure una cançó en llengua vulgar que tenia començada i que li costava, de cop, en comptes de fantasiar la desitjable i desitjada Eleonora, en comptes de veure la tinta i el paper, veia el crucificat agonitzant. La visió el va espantar, va plegar d'escriure i es va ficar al llit, a dormir. L'endemà, l'agitació ciutadana el va distreure, i fins al cap de vuit dies no va tornar a reprendre la cançó, i li va tornar a passar el mateix, i va tornar a reaccionar igual. Al cap d'uns dies s'hi va posar de nou, a bregar amb la cançó, i sant tornem-hi. I així per cinc vegades. Sempre el crucificat, sempre quan es posava a escriure. *Cinc vegades se li aparegué el déu quan es posava a escriure.* El crist dolorós el va acabar enamorant, l'inflamà l'amor diví i va decidir entregar-s'hi, i es va proposar de fer-ho concretament (perquè Ramon lo Foll en el fons és metòdic, la seva actitud, més que no paranoico-crítica, és fantàstico-metòdica) de tres maneres: fent-se heroi, escrivint el millor llibre del món i aprenent idiomes. I de seguida, al cap de set o vuit anys, i havent après ja la llengua àrabiga, fa el primer (seran uns quants) intent de millor llibre, el de *Contemplació*, quatre o cinc mil pàgines dirigides en segona persona a déu, i poc abans o poc després escriu una adaptació en català rimat d'un tractat de lògica del filòsof àrab El Gatzell, que és un dels "poemes" més àrids que s'han vist ("Predicativa es departeix / en dues parts i es divideix: / l'una part és disjuntiva / l'altra part és conjuntiva" i així durant 1.612 versos). I ja no para d'escriure, fins als vuitanta-i-tants anys. Conclusió: Lull el que volia era escriure. Però necessitava saber què dir, veure què hi

ha, com és, què passa, per què passa, tota una filosofia del món, i per això aquests set anys de coll: per llegir, mirar, pensar, veure, entendre. I quan finalment s'hi va posar, ja no va parar d'escriure. La seva conversió va ser d'un gènere literari a un altre.

Nota: el Lull cortesà, quan escrivia la cançoneta lleu i vil, deixava passar dies amb la cançó a mig fer, no era el Lull de després, que escriu sense dubtar i sense aturador. Podria ser que fos una cançó difícil, que se li resistia, però més aviat sembla que no, que la vida social, les vanitats del món, el distreien, i només escrivia quan tenia temps: "De negun ens creat és major fretura que de temps".

Fins i tot la fonamentació de la seva estimadíssima santíssima trinitat és, més que no retòrica, lingüística, o més exactament gramatical: estimador-estimable-estimar. Tota la realitat es conjuga així: llullificatiu-llullificable-llullificar. L'únic que no és triple és el pecat, que és del territori del no-res, que no té territori.

Del tema de l'escriure, a *l'Arbre qüestionat* (últim llibre de *l'Arbre de ciència*), la 174a "De les qüestions de les fulles de l'Arbre humanal", a la secció "De les qüestions dels hàbits" i a la subsecció "De les qüestions de gramàtica", fa així: "Qüestió: Demanà l'ermità a Ramon si gramàtica fou abans considerada per retòric que per gramàtic. Solució: Enaixí és rectòrica fi de gramàtica com habitar de cambra."

Aquesta cambra torna a sortir als *Començaments de filosofia*: "Habitar està en cambra per primera intenció i cambra està en habitar per la segona". I traient-ne les conseqüències lògiques tenim: "Com habitar està en cambra per primera intenció i cambra està en habitar per segona, convé que habitar sia causa de cambra". El tema de la primera i segona intenció és important i el sintetitza en aquesta bella definició: "En l'ampolla està lloc per la segona entenció e lo vi per la primera". El terme "lloc" moltes vegades vol dir el que avui en diríem l'espai, el del temps i l'espai. El temps i el lloc sem-

pre han sigut dues coses difícils de pensar: “Temps en quant és ens és invisible e inimaginable”. “Lloc és un ens per què molts ens poden ésser en lloc”, que en idioma actual seria “L’espai és una cosa per la qual moltes coses poden ser en l’espai” o bé “L’espai és una cosa gràcies a la qual moltes coses poden ser en algun lloc”.

La filosofia

“Enaixí com lladre qui esquiva llum con fa lladronicí, esquiva lo demoni ton enteniment con tempta ta volentat”. La cosa de l’enteniment és l’hòstia de fòtuda per a l’enteniment i exactament igual avui com en temps de Llull. “La disposició de les parts amb què saviesa participa és camí de son entendre”. D’una ciència basada tota ella aleshores com ara en opinions absurdes i en pressupòsits òbviament falsos i fins diria impossibles se’n deriva una tècnica i una tecnologia i un poder que funcionen a tot drap a l’hora d’esprémer la taronja de la matèria del món, des de la primera cullera de fusta fins al darrer làser. Llull diu que la filosofia de saber (la ciència) sense la filosofia d’amar porta a la destrucció (pròleg de *L’Arbre de filosofia d’amor*).

Llull, a desgrat de defensar molts dels errors filosòfico-llegendaris del cristianisme, és un filòsof de primera perquè sap que “Quan obediència canta llibertat de voluntat plora”.

Déu, diu Llull, va crear l’home i li va donar el VOLER i li’l va donar LLIURE, tot i saber que l’home faria servir la llibertat per a pecar. I l’home peca, però l’home sap o pot saber que “Poder se dóna a volentat per ço que pusca amar”. I a desgrat d’això, peca, no vol reconèixer que “Poder d’errar no és poder”. L’home fou creat per déu, sí, però déu no és causa del pecat, la causa n’és l’home, que és o era lliure de no pecar, si hagués volgut.

Solució: déu havia fecundat el no-res i li havia fet parir el món, per dir-ho així, i, doncs, la meitat dels cromosomes de la realitat són divins i l’altra meitat tiren al no-res, que és el pecat. “Fill de la terra dura / nét del no-res”, diu Verdagner, i és de la parentela amb el no-res que ens ve aquesta tirada al mal. Tot això segons Llull i el catolicisme, que en moltes coses coincideixen.

El pecat és la tendència al no-ésser, que no existeix, fora del nostre enteniment no existeix. “Sens enteniment, no-ens no fóra nomenat”. O encara més radical: “Sol home consira no-ens”. Només hi pensem i perensem nosaltres, en aquestes no-coses. L’únic no-ser que hi ha en el ser és el pecat. I el pecat també és una cosa que només la coneixem els humans.

La llibertat, el mal, no són parents i ni tan sols contraris. Més aviat al revés. El mal és la negació de la llibertat. “Els contraris són positius, una negació no és un contrari” (Blake). I Llull: “Si ens i no-ens fossen contraris, fóra no-ens alguna cosa”. Però bé en parlem, del no-res. Aquest nostre sisè sentit que és el llenguatge articulat, la capacitat de parlar, de manifestar a fora la concepció de dins (i d’entendre a dins la veu que ve de fora), deu tenir molt a veure amb aquest nus del pensament: “En affatus no-ens e negació han concordança”, que traduït al racional logos seria: “En el parlar el no-ésser i la negació tenen concordança”. O bé: “En la paraula, no-ser i negació van d’acord”. Són coses que no s’han pas acabat d’aclarir mai, tampoc. Ni en el catolicisme, ni en Llull, ni enlloc.

La filosofia argumentadora i la lògica pura i dura serveixen per a demostrar les veritats que ja se saben, com ara que déu, més que u, és, com diu Llull, *uníssim* (i això que són tres!). I amb unes maneres d’argumentar que poden ser tan precioses com ara aquesta d’un famós passatge del llibrot de *Contemplació*, capítol 109 part 12: La gallina veiem, senyor, que és au qui menja de més contràries coses i de pus diverses que ninguna de les altres emperò ninguna au no és tan profitosa ni tan necessària a home com gallina. On d’açò és significat que home, qui menja de més coses i de pus diverses que ningun animal, és pus noble e pus necessari que ningú dels altres animals. Fi de la citació.

La filosofia, quan tira al dret i arriba endins agafa categoria d’art: “Cascú dels senys particulars és filòsof”. Els senys són els sentits. O sigui que el tacte és un filòsof, també. Les tres potències de l’ànima (memòria, enteniment i voluntat) i llurs interaccions tenen una presència molt clara i molt central en tots els escrits de Llull. Per contra, les definicions que dóna de la fantasia i de la imaginació són més impressionistes. Si cada un dels sentits corporals, com acabem de veure, fa filosofia o té la seva filosofia, “Imaginació representa la filosofia corporal a la esperital”. Totes les capacitats humanes hi entren, en la filosofia, tota la persona hi comunica: el cos, els sentits, la imaginació..., però és clar que “Enteniment és lo major filòsof”. I la cosa és seriosa: “Filosofia és moral veritat d’enteniment”.

Altres notes són de punts aparentment més lleugers però que s’han de dir, s’han de recordar: “Filosofia és tan noble ciència que no va darrere diners”. I altres que semblen dels grecs antics: “Filòsof està tot dia alegre”. I pinzellades de gran filòsof oriental, de tan òbvies: “Ningun filòsof és per

diners ric ni pobre". O la penetració fantàsticometòdica de l'autèntic Artista de la filosofia: "Filòsof per una veritat ateny mil veritats". La qüestió social: "Filòsof no fa honor a rei". Una de les arrels de l'arbre del filosofar: "Un filòsof en val mil", que és un proverbi que aconsola molt: per aprendre bé filosofia no cal llegir-ne cinc-cents, basta amb un sol filòsof, un que ho sia de veritat (Llull, per exemple). I ja sabem que "Filòsof no ment per amor ni per paor".

La filosofia afirma, i sembla que tota la metodologia s'hagi esfumat: "Enaixí com foc és definit per sa pròpia calor és definit home per son riure". I tota la negativitat cristiano-catòlica s'esfuma també: "Car tota bellesa és bona, neguna grandesa de bellesa és ocasió de mal". O encara més en aquest perdó i salvació general: "Vici dix virtut io t'acusaré al dia del judici. Virtut dix vici lo vostre franc arbitre

m'excusarà davant del jutge (Vici, digué la virtut, jo t'acusaré el dia del judici. Virtut, digué el vici, lo vostre franc arbitre m'excusarà davant del jutge)".

Un dels proverbis que m'agraden més: "Tota intelligibilitat és bona". Però ja es cuida Llull d'advertir en un altre dels seus proverbis que "No es segueix que si tot entendre és amable, que sia amable tot entès".

Del Llibre de contemplació

"al matí nos llevarem amb bona voluntat i amb bona intenció i al vespre serem esdevenguts de mala voluntat i mala intenció ...".

*Les citacions entre cometes són de Llull si no s'indica altra cosa.

A morera Shakespeare li agrada més que no als fanàtics de Shakespeare: aquests s'ho empassen tot, ell no. Tant li agrada i entusiasma el que és excel·lent que dissa perfectament el que no ho és... el que no passa de bo. PONT

El sonet XLII és el que cita Plana sencer d seu pòrtig,
↓
cita
Lle

Sonet XXIII → CMP div CANTS
MMG div LLIBRES
i WSM div ---

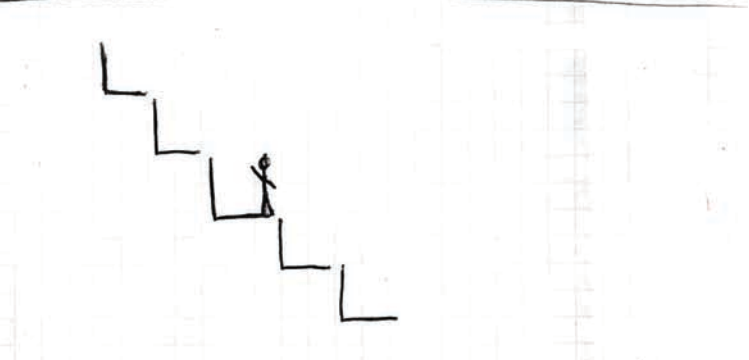
Jean-Henri PROBST → p. 17: ~~selectiva~~ div que segons RAMONDE SIBIRDE «si le Livre Révéle et le Livre des Créatures concordent, c'est que la religion catholique est la seule vraie. Ibn Thofaïl avait déjà essayé cette démonstration dans son

Hayy ben Yogdan et Raymond Lulle ne fait pas autre chose dans le Félix de les meravelles».

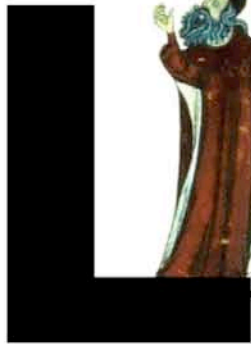
p. 14 Sibirda & Llull → «Ils sont également exemplaristes et par conséquent réalistes».

Vell i Nou [darrer llibre de Magi Morera]
conté dels SONNETS els 3, 9, 18, 20, 37, 38, 55, 59, 68, 85, 127, 130, 131 [a la 2a ed. de 1927]
→ l'últim poema d'HORES LLUMINOSES [?]

De ascensu et descensu intellectus
oder
L'escala dels éssers

ramon llull a partir de giovanni duprè · jordi armengol